

MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2012-2014 METŲ PROGRAMOS 2012 M. ATASKAITOS APIBENDRINIMAS

Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, įgyvendindamas Mažeikių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. kovo 30 d. patvirtintą Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012-2014 m. programą, išanalizavo ir įvertino 2012 m. sukauptus Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos duomenis. Ataskaitos apibendrinime pateikiami svarbiausi, apibendrinti statistiniai 2010-2012 m. Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos duomenys (*praėjusiųjų metų duomenys iš viešai skelbiamų duomenų valdytojų ir teikėjų statistinių ataskaitų, kompiuterizuotų duomenų bazių ir registrų pradedami skelbti nuo einamųjų metų II ketvirčio*).

DEMOGRAFINĖ IR SOCIALINĖ-EKONOMINĖ BŪKLĖ

Gyventojų sudėtis

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 57115 gyventojų, t. y. 829 gyventojais mažiau nei 2011 metais. Per paskutinius trejus (2010-2012 m.) metus gyventojų skaičius sumažėjo 2336 gyventojais arba 3,93 proc.

2012 m. pradžioje 31,01 proc. visų Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų gyveno kaimo gyvenamosiose vietovėse, moterys sudarė 53,23 proc. visų Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų.

2012 m. pradžioje Mažeikių rajono savivaldybėje didžiausias gyventojų skaičius buvo 50-54 ir 15-19 metų amžiaus grupėse, vidutinis Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų amžius buvo 39,4 metų.

Gimstamumas

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje gimė 651 kūdikis, o tai 104 kūdikiais (13,77 proc.) mažiau nei 2011 m. Pastaraisiais metais Mažeikių rajono savivaldybėje dažniausiai gimė 25-29 metų moterys. 2010-2012 m. rajone pagimdžiusių nepilnamečių iki 15 m. amžiaus užregistruota nebuvo.

Mirtingumas

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje mirė 704 žmonės, t. y. 2 žmonėmis mažiau nei 2011 m. 2012 m. kaimo gyventojų mirtingumas buvo didesnis (33,69 proc.) nei miesto gyventojų. Vertinant mirusiųjų skaičių pagal lytį, 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje mirė 367 vyrai ir 337 moterys. Vertinant mirusiųjų skaičių pagal amžių, 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 30,82 proc. (217 asmenų) visų mirusiųjų sudarė darbingo (15-64 m.) amžiaus asmenys (42,78 proc. vyrų ir 17,80 proc. moterų). Mirė 4 (3 berniukai ir 1 mergaitė) vaikai (0-14 m. amžiaus), iš kurių 1 kūdikis iki 1 m. amžiaus (mergaitė). 2010-2012 m. didžiausias mirusiųjų skaičius tiek vyrų, tiek moterų tarpe užregistruotas 85 m. ir vyresnių amžiaus grupėje.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė

2012 m., palyginti su 2010 m., Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nežymiai sumažėjo: 2012 m. buvo 74,01 m., o 2010 m. – 74,3 m. Vertinant pagal lytį, vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kaip ir ankstesniais metais, išliko trumpesnė (11,73 metų) už moterų.

Migracija

Vidaus ir tarptautinė migracija. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, per 2010-2012 m. iš Mažeikių rajono savivaldybės išvyko 8111 gyventojų, o atvyko – 4601 gyventojas.

2012 m. išvyko 219 gyventojų mažiau nei 2011 m., o atvyko – 74 gyventojų daugiau. Per paskutiniuosius trejus metus Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir šalyje bei apskrityje, stebimas išvykstančiųjų skaičiaus mažėjimas bei atvykstančiųjų skaičiaus didėjimas.

Gyventojų užimtumas ir darbo užmokestis

Mažeikių rajono savivaldybėje per 2010-2012 m. laikotarpį bedarbių skaičius sumažėjo nuo 8,4 iki 6,3 tūkst. asmenų.

2012 m., palyginti su 2011 m., registruotų bedarbių skaičius sumažėjo 10 proc. (Lietuvoje – 12,26 proc., Telšių apskrityje – 10,81 proc.), o nedarbo lygis sumažėjo 9,42 proc.: 2012 m. buvo 17,3 proc., o 2011 m – 19,1 proc.

2012 m., palyginti su 2011 m., Mažeikių rajono savivaldybėje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis padidėjo 4,21 proc. ir buvo šiek tiek mažesnis nei Lietuvoje, bet didesnis nei Telšių apskrityje.

Gyvenamasis fondas

Apsirūpinimas gyvenamuoju būstu savivaldybėje didėja – per 2010-2012 m. vidutinis vienam gyventojui tenkantis gyvenamasis plotas išaugo 6,32 proc. Pagal apsirūpinimą būstu savivaldybė yra artima apskrities vidurkiui, tačiau nesiekia šalies lygio, vidutinis buto naudingasis plotas Mažeikių rajono savivaldybėje taip pat buvo mažesnis nei šalyje ir apskrityje. Vertinant pagal gyvenamąją vietovę, Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir šalyje bei apskrityje, vidutinis buto naudingasis plotas didesnis buvo kaimo gyvenamosiose vietovėse.

GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖ

Mirtingumas pagal mirties priežastis

Mirties priežasčių struktūra Mažeikių rajono savivaldybėje buvo panaši kaip ir šalyje bei apskrityje – pagrindinės mirties priežastys: kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje jos sudarė 83,25 proc. visų mirties priežasčių: kraujotakos sistemos ligos sudarė 55,26 proc., piktybiniai navikai – 19,89 proc., išorinės mirties priežastys – 8,1 proc. visų mirties priežasčių. 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų ir dėl išorinių mirties priežasčių buvo mažesnis už Lietuvos ir Telšių apskrities rodiklius, tačiau dėl kvėpavimo sistemos ligų, virškinimo sistemos ligų ir infekcinių ir parazitinių ligų buvo didesnis už šalies ir apskrities rodiklius.

2012 m., palyginti su 2011 m., Mažeikių rajono savivaldybėje mirtingumas dėl infekcinių ir parazitinių ligų padidėjo 30,4 proc., dėl piktybinių navikų – 17,9 proc., dėl kraujotakos sistemos ligų – 14,9 proc., dėl kvėpavimo sistemos ligų padidėjo 75,96 proc.

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybės moterų mirtingumas tik dėl kraujotakos sistemos ligų viršijo (6,38 proc.) vyrų mirtingumo rodiklius, o vyrų mirtingumas viršijo moterų: dėl piktybinių navikų – 23,9 proc., kvėpavimo sistemos ligų – 108 proc., virškinimo sistemos ligų – 31,7 proc., išorinių mirties priežasčių – 506,7 proc. (išsiskiria ypač aukštas vyrų mirtingumas dėl savižudybių), infekcinių ir parazitinių ligų – 241 proc.

Abortai

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m. buvo atlikti 319 dirbtinių abortų (pagal medicines indikacijas ir moters norą), t. y. 1000-čiai vaisingo amžiaus moterų teko 23,26 dirbtinių abortų. Abortų skaičius per pastaruosius trejus metus didėjo. 2012 m., palyginti su 2010 m., Mažeikių rajono savivaldybėje išaugo 23,6 proc. (Lietuvoje 13,6 proc. sumažėjo, Telšių apskrityje 10,5 proc. padidėjo).

2012 m., palyginti su 2011 m., dirbtinių abortų skaičius 1000 vaisingo amžiaus (15-49 m.) moterų Telšių rajone sumažėjo, o Telšių apskrityje – padidėjo. Šie duomenys leidžia teikti

prielaidą, kad Telšių apskrities rodiklis didėja dėl Mažeikių rajono savivaldybės rodiklių, kadangi Telšių rajone rodiklis sumažėjo 21,3 proc., o Plungės rajone – padidėjo 5,75 proc.

Sveikatos būklė

Iš viso užregistruotų susirgimų skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir Lietuvoje bei Telšių apskrityje, 2010-2012 m. kasmet didėjo. 2012 m., palyginti su 2010 m., Mažeikių rajono savivaldybėje suaugusių susirgimų skaičius buvo mažesnis nei šalyje ir apskrityje, o vaikų priešingai – didesnis.

Nuo 2010 m. Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų sergamumas (nauji atvejai) kasmet didėjo. 2012 m. didžiausias sergamumas užregistruotas infekcinėmis ir parazitinėmis ligomis bei kvėpavimo sistemos ligomis .

Asmenų, kuriems užregistruota traumų, apsinuodijimų ar kt. išorinių priežasčių padarinių, skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m., palyginti su 2011 m., padidėjo nežymiai, tik 0,56 proc., bet buvo mažesnis už šalies ir apskrities rodiklius.

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m., palyginti su 2011 m., didėjo darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis, skaičius dėl: tuberkuliozės, nervų sistemos ligų, akies ir ausies ligų, kraujotakos, kvėpavimo ir urogenitalinės sistemos ligų.

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybės ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose apsilankė 11518 vaikų. Didžiausiai daliai vaikų, apsilankusių ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose, buvo nustatyta regėjimo sutrikimų (16,1 proc. visų apsilankusių) ir susirgimų deformuojančiomis dorsopatijomis. Vertinant pagal amžių, regėjimo sutrikimais, skolioze ir klausos defektais dažniausiai sirgo 15-17 metų, deformuojančiomis dorsopatijomis bei nenormalia laikysena – 7-14 metų, o kalbos sutrikimais – 0-17 metų amžiaus grupės vaikai.

Laikinas nedarbingumas ir neįgalumas

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m., palyginti su 2011 m., apmokėtų laikino nedarbingumo dienų skaičius 1-am apdraustajam sumažėjo 10,6 proc. ir buvo mažesnis už apskrities, tačiau viršijo šalies rodiklį. 2012 m. 248 darbingo amžiaus asmenų pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis, t. y. 1000-čiui darbingo amžiaus gyventojų teko 6,88 darbingo amžiaus suaugusiųjų, kuriems pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis. 2012 m. šis rodiklis buvo mažesnis už šalies bei apskrities rodiklius.

Vertinant pagal amžių, Mažeikių rajono savivaldybėje, kaip ir šalyje bei apskrityje, daugiausiai neįgaliais buvo pripažinti 45-54 metų amžiaus asmenys. 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje daugiausia darbingo amžiaus asmenų pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis dėl piktybinių navikų (20,56 proc.), kraujotakos sistemos ligų (18,14 proc.) ir jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų ligų (15,72 proc.)

Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m. pirmą kartą pripažinti neįgaliais 29 vaikai. Palyginti su 2011 m., tokių vaikų skaičius sumažėjo 23,68 proc. Vertinant pagal amžių, dažniausiai neįgaliais buvo pripažinti 0-9 m. amžiaus grupės vaikai. Daugiausia vaikų neįgalumas buvo nustatytas dėl psichikos ir elgesio sutrikimų (58,62 proc.), įgimtų formavimosi ydų, deformacijų ir chromosomų anomalijų (20,69 proc.).

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS IŠTEKLIAI IR VEIKLA

Sveikatos priežiūros ištekliai

Pastaraisiais metais sveikatos priežiūros ištekliai kito nežymiai. 2012 m. pabaigoje Mažeikių rajono savivaldybėje, įskaitant padalinius, veikė 2 ligoninės, 5 ambulatorinės sveikatos priežiūros įstaigos, 10 medicinos punktų. Privačių sveikatos priežiūros įstaigų skaičius padidėjo: 2010-2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje veikė 38 privačios sveikatos priežiūros įstaigos (įskaitant ir privačias odontologines priežiūros įstaigas).

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 10000-ių gyventojų teko:

- 47,38 stacionaro lovos (įskaitant ir slaugos lovas) (Lietuvoje - 91,12, Telšių apskrityje - 53,27),
- 20,78 gydytojų (Lietuvoje - 45,6, Telšių apskrityje - 19,22),
- 76,44 specialistų su aukščiau ir aukštesniu medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) (Lietuvoje - 104,71, Telšių apskrityje - 77,71),
- 62,53 slaugytojai (įskaitant akušerius) (Lietuvoje - 79,72, Telšių apskrityje - 61,33).

Mažeikių rajono savivaldybėje gydytojų ir slaugytojų skaičius tenkantis 10000-ių gyventojų buvo mažesnis nei Lietuvoje, bet didesnis nei apskrityje, o specialistų su aukščiau ir aukštesniu medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius buvo mažesnis ir už Lietuvos ir už apskrities rodiklius.

Sveikatos priežiūros įstaigų veikla

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 100-ui gyventojų teko 700,54 apsilankymai pas gydytojus. Iš jų 16,5 proc. sudarė profilaktiniai patikrinimai. Dažniausiai pas gydytojus lankėsi pensinio amžiaus gyventojai (898,64/100 gyv.) ir vaikai (857,48/100 gyv.). Vertinant pagal lytį, Mažeikių rajono savivaldybėje suaugusių (18+ m.) gyventojų tarpe pas gydytojus dažniau lankėsi moterys.

Pas šeimos gydytojus vienas Mažeikių rajono savivaldybės gyventojas apsilankė vidutiniškai 3,9 karto (390,77/100 gyv.), o pas odontologą apsilankė mažiau nei kartą per metus – 0,91 karto. Palyginti su 2011 m., apsilankymų pas šeimos gydytojus ir odontologus skaičius didėjo (atitinkamai 0,2 proc. ir 0,2 proc.).

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 1000-čiui gyventojų teko:

- 195,85 greitosios medicinos pagalbos suteiktų paslaugų (Lietuvoje - 220,45, Telšių apskrityje - 190,89),
- 237,1 stacionare gydytų ligonių (Lietuvoje - 255,2, Telšių apskrityje - 261,2).

Lovos funkcionavimo rodiklis 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje siekė 287,4 dienas per metus (Lietuvoje - 272,7, Telšių apskrityje - 280,4). Palyginti su 2011 m. šis rodiklis sumažėjo 4,03 proc., vidutinis gulėjimo laikas sudarė 7,58 dienas (Lietuvoje - 7,87, Telšių apskrityje - 7,89).

PREVENCINIŲ PROGRAMŲ VYKDYMAS

Mažeikių rajono savivaldybės teritorijoje veikiančios pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigos vykdė šias prevencines Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamas programas:

- Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa;
- Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa;
- Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa;
- Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa. 2012 m., priešingai nei 2010 ir 2011 metais, Mažeikių rajono sveikatos priežiūros įstaigų teikiamų paslaugų įvykdymo procentas buvo mažesnis už Telšių apskrities įstaigų vidurkį.

SKIEPAI

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje buvo paskiepyta vidutiniškai 88,30 proc. vaikų (Telšių apskrityje - 84,89 proc.). Nors 2012 m., palyginti su 2011 m., Mažeikių rajono savivaldybėje paskiepytų vaikų dalis sumažėjo 9,86 proc. (Telšių apskrityje - 10,98 proc.), bet išliko didesnė nei Telšių apskrities vidurkis. 2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje atlikti 353 MANTU mėginiai, iš kurių 1,7 proc. buvo teigiami.

APLINKA

2012 m. Mažeikiuose vidutinė metinė KD10 koncentracija buvo 24µg/m ir neviršijo metinės ribinės vertės. Palyginti su 2011 m., šio teršalo koncentracijos metinis vidurkis padidėjo 14,29 proc.

Vidutinė metinė azoto dioksido (NO₂) koncentracija 2012 m. Mažeikiuose buvo 8 µg/m³ ir neviršijo metinės ribinės vertės. Palyginti su ankstesniais metais, 2012 m. vidutinė metinė azoto dioksido koncentracija Mažeikiuose padidėjo 14,29 proc.

Ozono (O₃) koncentracija nežymiai (2,5 proc.) viršijo siektiną vertę.

Oro užterštumas sieros dioksidu (SO₂) Mažeikiuose neviršijo ribinių verčių.

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje centralizuotai vanduo buvo tiekiamas 41592 gyventojams (72,82 proc. visų gyventojų). 2012 m. laboratorija atliko 5690 laboratorinių tyrimų, iš kurių 200 (3,52 proc.) neatitiko higienos normos reikalavimų. Mažeikių rajono savivaldybėje 2012 m., kaip ir 2011 m., buvo ištirtas 70 šulinių vanduo, iš kurių 60 (85,71 proc.) atitiko visus HN 24:2003 reikalavimus. Iš 70 šachtinių šulinių vandens atliktų cheminių tyrimų 10 (14,29 proc.) viršijo leidžiamų nitratų vertę, 2 (2,86 proc.) viršijo leidžiamų nitritų vertę.

2012 m. Mažeikių rajono savivaldybėje užregistruoti 67 susirgimai ūmiomis žarnyno ligomis ir maisto toksinėmis infekcijomis. Palyginti su 2011 m., šių susirgimų skaičius sumažėjo beveik 2 kartus (Telšių apskrityje – 30,13 proc.). 2012 m. daugiausia užregistruota sergančių salmonelioze.

IŠVADOS

Atlikus Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos analizę, išryškėjo šios pagrindinės rajono problemos:

- gyventojų skaičiaus mažėjimas;
- ryškėjanti gyventojų senėjimo tendencija;
- gimstamumo mažėjimas;
- didėjantis vyrų ir moterų mirtingumas;
- aukštas ir didėjantis mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų, infekcinių ir parazitinių ligų, piktybinių navikų ir kvėpavimo sistemos ligų;
- vertinant pagal lytį, išsiskiria ypač aukštas vyrų mirtingumas dėl savižudybių, o vertinant pagal gyvenamąją vietovę, kaimo gyvenamųjų vietovių gyventojų mirtingumas dėl savižudybių ženkliai viršijo miesto gyventojų rodiklį;
- didelis ir vis augantis dirbtinių abortų skaičius;
- didesnis nei Lietuvos ir Telšių apskrities naujai užregistruotų susirgimų skaičius vaikų amžiaus grupėje;
- didesnis nei šalyje ir apskrityje sergamumas infekcinėmis ir parazitinėmis, (tuberkuliozė ir lytiškai plintančiomis ligomis), kvėpavimo sistemos ligomis (lėtinėmis obstrukcinėmis plaučių ligomis, lėtinėmis apatinių kvėpavimo takų ligomis), psichikos ir elgesio sutrikimais vartojant alkoholį;
- didesnis nei Lietuvoje ir apskrityje ir didėjantis nemirtinų sužeidimų, įvykusių kelių transporto įvykiuose, skaičius;
- augantis nelaimingų atsitikimų darbe, dėl kurių surašyti N-1 formos aktai, skaičius;
- vaikų, turinčių kalbos sutrikimų 7-14 metų amžiaus ir sergančių nenormalia laikysena 0-14 metų amžiaus, dalies didėjimas;
- didėjantis skaičius dirbančių suaugusiųjų nuo 25 - iki pensinio amžiaus, kuriems pirmą kartą nustatytas 0-55 proc. darbingumo lygis.

REKOMENDACIJOS

Rekomenduojama, planuojant Mažeikių rajono savivaldybės sveikatinimo veiklą, prioritetine veikla laikyti:

1. vaikų nenormalios laikysenos prevenciją;
2. infekcinių ir parazitinių ligų prevenciją (tuberkuliozės);
3. psichikos ir elgesio sutrikimų prevenciją (vartojant alkoholį);
4. išorinių mirties priežasčių prevenciją (ypač savižudybių ir alkoholio vartojimo vyrų tarpe);
5. nelaimingų atsitikimų ir traumų prevenciją;
6. lytinį švietimą vaikų ir jaunimo tarpe;